

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Gelis 02.01.2022
Published /Yayınlanma 30.11.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Çağla, E., Kocaman, Ş. & Uzuner, E. (2022). Logo tasarımında şablon (template) kullanımı: İBBTV logosu örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(89), 2159-2165.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2939>

Dr. Öğr. Üyesi Erdem ÇAĞLA

<https://orcid.org/0000-0003-4806-8103>

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü, İstanbul /TÜRKİYE

Dr. Öğr. Üyesi Şeref KOCAMAN

<https://orcid.org/0000-0001-7069-0527>

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü, Tekirdağ /TÜRKİYE

Dr. Emel UZUNER

<https://orcid.org/0000-0001-8850-7663>

LOGO TASARIMINDA ŞABLON (TEMPLATE) KULLANIMI: İBBTV LOGOSU ÖRNEĞİ

USING A TEMPLATE IN LOGO DESIGN: AN EXAMPLE OF THE İBBTV LOGO

Issue/Sayı: 89

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

31 Mart 2019 yerel seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Cumhuriyet Halk Partisi'ne geçmiştir. Yaşanan bu gelişmenin akabinde belediyenin bazı organlarında köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler kapsamında ilgili kurumların yöneticileri ve tasarım ekibi değişmiş, buna bağlı olarak önceki yönetimler zamanından bu yana kullanılmakta olan belediyenin yayın organı İBBtv'nin logosu da değiştirilmiştir. Yeni yapılan logo barındırdığı grafik tasarım özellikleri sebebiyle oldukça fazla eleştiri almış ve tartışmalara konu olmuştur. Eleştirilerin dikkat çeken yanı ise özgün bir çalışma yapılmamış logoda template yani şablon kullanılmış olmasıdır. Yeni İBBtv logosu ve eleştiri aldıktan sonra revize edilmiş hali grafik tasarım uzmanlık alanı kapsamında analiz edilmiş, konu etik ve hukuk çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İBBtv logosu, stok görsel, logo tasarımı.

ABSTRACT

The administration of the Istanbul Metropolitan Municipality was transferred to the Republican People's Party in the local elections of March 31, 2019. Following this development, fundamental changes have been made to some of the municipality's organs. As part of these changes, the managers and design teams of the relevant institutions have changed. Accordingly, the logo of the municipality's broadcaster İBBTV, which has been in use since the time of the previous administrations, has also been changed. The newly made logo has received a lot of criticism and has been the subject of controversy due to the graphic design features it contains. What is remarkable about the criticisms is that a template, i.e. a template, was used in a logo that has not been done in an original study. The revised version of the new İBBtv logo after receiving criticism has been analyzed within the scope of graphic design expertise. The issue has been discussed within the framework of ethics and law.

Keywords: İBBtv logo, stock image, logo design.

1. GİRİŞ

Kurumların ve şirketlerin verdikleri hizmeti hedef kitleye en kestirmeden anlatacak yegane görsel iletişim aracı logo ve amblem tasarımıdır. Zamanla teknolojik değişimler yaşandıkça yeni tasarım trendleri ortaya çıktıkça veya yönetim kadroları değiştikçe firmalar kurumsal kimliklerinde ve logolarında değişikliğe gitmektedirler. Bu çalışmamızda 2019 seçimlerinden sonra yönetim değişikliği yaşamış İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yayın organı olan İBBtv'nin logosu irdelenmiş logoda kullanılan hazır görselin hukuk ve etik bağlamında sakıncalı olup olmadığı değerlendirilmiştir.

2. LOGO ve GÖRSEL İLETİŞİM

Logo anlamı konuşma ve mantık olan Latince “Logos” kelimesinden gelmektedir. Logo, okur-yazar bir topluluğa hitap ettiği için amblem ve diğer sembollerden daha sonra ortaya çıkmıştır. İki ya da daha çok tipografik karakterin bir araya gelmesi ile oluşturulan ve bir mal, kuruluş ya da hizmeti tanıtan marka veya amblem özelliği taşıyan sembollerdir. Her logo dizaynı tipografik bir tecrübedir. Var olan veya yeni tipografik karakterlerden faydalanılan hem sözel, hem de görsel mesajlar veren logolar içerdikleri sembol düzeni ile evrensel bir iletişim diline dönüşürler (Becer, 2002: 195).

Logo kurumun adını temsil etmek için yaratılan ayırt edici işaret, stil ve tasarımların bütünü olarak da tanımlanabilir. Logo işletmenin nevi şahsına münhasır özelliklerini yansıtmalıdır. Logo; bir firmayı, hizmeti veya kurumu en kısa yoldan anlatan ve tanıtan görsel semboldür. Eski zamanlarda logoya alamet-i farika da denildiği bilinmektedir. Bu, farklılığın işareti demektir. Logo; farklılığı belirtmeli, diğer firmalardan ve rakiplerden olan farkı vurgulayabilmelidir. İyi bir logo tasarımı firmanın kimliğini, kişiliğini hemen yansıtabilmeli, hatta firmanın ne iş yaptığını anında hissettirebilmelidir. Bir başka ifadeyle logo; bir ürün, hizmet ya da kurumun karakteristik bir özelliğinin ya da özelliklerinin görsel olarak ifade edildiği grafik sembollere verilen isimdir. Bir logo, ürünün, hizmetin ya da kurumun ismini, dolayısıyla markasını da içinde barındırmaktadır. Yalnızca bu isimden oluşan logolar, logotype olarak adlandırılırken, bu isme ilave olarak amblem niteliğinde bir grafik simge barındıran tasarımlar, bir bütün olarak logo sözcüğü ile ifade edilmektedir, Bazı logolara ise, logoyu oluşturan görsel elemanların negatif alanlarından yararlanılarak yaratılan, anlamlı yeni bir sembol ile ikincil anlam yüklenmekte ve bu tür logolar, hayalet logo olarak da nitelendirilebilmektedir. “Amblem; tanıtma işareti, soyut bir kavramı somutlaştırma ve özellikle topluları tanıtma işlevi görür. Bu ilişki içinde belli amaçlarla kullanıldıkları için semboller de amblem olabilirler... Markalarla amblemler arasında işlevsel bir ayrım vardır. Markalar firmaların adları, amblemler ise o markanın sembol işaretleridir. Çeşitli harfler, biçimler, motifler ve sembollerden oluşan bir marka, bir üretim malı ile ilişkili olarak o ürünün üzerinde kullanılır. Bugün her iki ögenin kullanılmasına da "logo" tanımlaması yapmaktayız.” (Akın, 2006:47). Bir logo tasarımı izleyicinin gözüne hoş geldiği kadar tasarımı yapılan işin adını da hafızalarda yer edebilmesini sağlaması gerekir. “Günümüzde topluluk sayısının ve çeşidinin çok fazla artmış olması nedeniyle sembol sayısı da aynı oranda artmıştır. Sayı fazlalığı nedeniyle ilgili sembolü söz konusu topluluk üyelerinden başka kişiler tanımakta zorlanmaktadır.” (Çakmak, 2013: 1318). Bu zorlanmaları önlemek için sembollerini ve logolarını diğer logolardan ayırtıracak özgün tasarımlar yapmanın faydalı olacağı söylenebilir. Bu bağlamda yapılan özgün tasarımlar hem toplumda karmaşaya yol açmayacak olup hem de insanların hafızalarında daha iyi yer alacaktır (Akengin ve Işık, 2020:68).

Görsel iletişim, söze gerek duymaksızın her türlü görüntülerden oluşan bilginin insanlar arasındaki alışverişi olarak tanımlanabilir. İçinde bulunduğumuz çağda bilgisayarların iletişimde kullanılmasıyla birlikte evrensel bir iletişim ağı doğmuş ve günümüz insanı bu ağ ile kuşatılmıştır. Bilginin aktarılmasında en etkin rol artık görsel iletişimin olmuştur. Görsel iletişimde mesaj iletilirken logo, afiş, web sayfası, billboard gibi tasarım uygulamalarından faydalanılır. Bu nedenle görsel iletişim kurarken grafik tasarım disiplini içinde yer alan renk, tipografi, alan tasarımı, temel tasarım prensipleri vb. birçok konunun bilinmesi gerekir. Sonuç olarak; Görsel iletişim ile grafik tasarım ayrı düşünülemez çünkü görsel iletişim kurarken görsel elamanlardan faydalanılır yani temeli grafik tasarıma dayanan bir iletişim gerçekleşir (Gülerce, 2008). Reklamcılık faaliyetlerine ve görsel iletişime önem veren kurumlar kullandıkları tanıtım araçlarının kalitesine ve özgünlüğüne dikkat etmektedirler. Logo tüketici ile doğrudan ilk iletişimi kurduğu için kurum hakkındaki ilk izlenim de aslında logonun görülmesiyle gerçekleşmektedir.

Bir kurumun veya şirketin logosunun taklit veya kopya çıkması durumunda kurumun itibarı hedef kitle nezdinde zedelenmektedir. Bu sebeple özellikle köklü kuruluşlar grafik tasarımcılardan veya

reklam ajanslarından logo tasarımı hizmeti alırken dikkatli olmalı, ortaya çıkan logonun onaylanması ve kullanılması aşamasında hassas davranmalıdırlar.

3. STOK GÖRSEL ve TEMPLATE (ŞABLON)

Stok görsel farklı tasarımcılar, sanatçılar veya fotoğrafçılar tarafından oluşturulan eserlerin lisans ve telif ücretleri ödenerek birden çok defa farklı kişi ve kurum tarafından kullanılması olarak tanımlanabilir. Sektörde en yaygın olarak stok görsel satışı yapan platformların başında Shutterstock, istock, 123rf gelmektedir.

Aşağıda bir inşaat firmasının ve dijital ajansın kullandığı logoların şablon (template) olduğu örnek olarak sunulmuştur.

Resim 1. Template logo kullanım örnekleri, **Kaynak:** Erdem Çağla arşivi.

Template yani şablon daha çok web tasarım alanıyla hazır tema ve html – css kodlarla ön plana çıksa da vektörel olarak logo templateleri, hareketli grafik (motion graphic) templateleri de yaygın olarak kullanılmaktadır. Template kullanımındaki amaç sıfırdan özgün tasarım üretmeden var olan şablona logo yerleştirilmesi, isim ve yazı değiştirilmesi gibi küçük değişiklikler yaparak çalışmanın sonuca erdirilmesidir.

Şablon ve stok görsellerin sıklıkla tercih edilmesinin en önemli sebebi maliyetin düşük olmasıdır. Bir başka deyişle; sıfırdan projeye özgü olarak fotoğraf çekilmesi durumunda ışık, stüdyo, kamera kirası, model kaşe bedeli, fotoğrafçı ücreti vb. çok fazla sayıda maliyet kalemi oluşmaktayken stok fotoğraflar çok daha düşük bir bütçeyle kullanılabilir. Ancak bu durumda stok görsellerin aynı anda binlerce kişi tarafından da kullanılabilmesi söz konusudur.

Dolayısıyla kendi fotoğraf çekimini yaptırmayan, kendisine özgü logo tasarlatmayan, herkes tarafından kullanılacak stok görsel ve template kullanan şirketleri büyük bir özgünlük sorunu beklemektedir.

4. İBBtv LOGOSUNUN ANALİZİ

24 Şubat 1969 yılında İstanbul Valiliği tarafından logo seçebilmek adına düzenlenen yarışmada, efsane logonun yaratıcısı Metin Edremit 1.lık, 2.lık ve 3.lük ödüllерinin sahibi olarak toplamda 18.000 lira kazanarak yıllardır kullanılan ve kullanılacak olan o efsane logoyu Türkiye belleğine kazandırmıştır.

Resim 2. İBB logosu, **Kaynak:** URL 1

1969 yılında Metin Edremit tarafından tasarlanan İBB logosunun yanına ‘‘ibbtv’’ ibaresi eklenerek 2019 yılına kadar aşağıda yer alan logo belediyenin yayın organı logosu olarak kullanılmıştır.

Resim 3. İBBtv logosu, **Kaynak:** URL 2

2019 yılının eylül ayında yapılan değişiklikle ibbtv logosu aşağıdaki şekliyle kullanılmaya başlamıştır.

Resim 4. Yeni ibbtv logosu, **Kaynak:** URL 3

Eski logo ile yeni logoyu karşılaştırdığımızda en önemli değişiklik olarak İBB'nin cami figürlü ambleminin kaldırıldığı, yerine rengarenk duman figürünün getirildiği, serifsiz rounded yazı karakteri ile ‘‘ibbtv’’ yazıldığı ve ‘‘tv’’ harflerinin içinde duman çiziminin gömüldüğü anlaşılmaktadır.

Bu logo değişikliği sosyal medyada oldukça tepki çekmiş, konu Twitter’da ‘‘#camimiistiyorum’’ hashtag adıyla ‘‘trend topic’’ olmuş, cami logosunun değiştirilmesiyle ilgili oluşan tepki sebebiyle oldukça fazla sayıda haber yapılmıştır. Öte yandan logonun çalıntı olduğu da iddia edilmiştir (URL 4).

İBB Meclis Üyesi Murat Türkyılmaz ‘‘Milyonlarca insanın takip ettiği İBB TV gibi önemli bir kanalın logosunun böyle özensiz ve gayri ciddi bir şekilde hazırlanması ve yayına alınmasının İBB gibi köklü

ve gelenekli bir kuruma yakışmadığını buradan ifade etmek istiyorum. Logonun çalıntı olduğu ortaya çıkınca logoda yeniden değişikliğe gidildi ve şu an alıntılanan logoda ki renkler sadece TV yazısı içerisine yerleştirilmiş durumda.” Şeklindeki açıklamalarıyla duruma tepki göstermiştir (URL 5).

Yeni İBBtv logosunun nasıl tasarlandığını derinlemesine incelemek amacıyla shutterstock veri tabanında 1017305425 numarasıyla kayıtlı “Modern colorful flow poster. Wave Liquid shape in blue color background.” Başlıklı çalışma ile “ibbtv” logosu aşağıda yan yana gösterilmiştir.

Resim 5. Yeni ibbtv logosu,
Kaynak: URL 3

Resim 6. Shutterstock'da yer alan stok vektör şablon görsel, **Kaynak:** URL 6

Resim 7. Shutterstock'da yer alan stok vektör ve İBBtv logo kıyaslaması,
Kaynak: Erdem Çağla arşivi

Yeni İBBtv logosunun shutterstock stok görsel sitesinde yer alan “color flow vector design” ibareli vektörel dalga formundaki görselin alınıp 90 dereceye yakın bir açıyla sola çevrilerek mavi zeminden ve üzerindeki yer tutucu metinlerden arındırılarak “ibbtv” logosunda kullanıldığı görülmektedir. Vektörel dalga formundaki hazır tasarımın sağına küçük serifsiz ve round bir yazı karakteriyle “ibbtv” yazıldığı, “tv” kelimesinin içine yine aynı stok vektörden bir kesitin yerleştirildiği, bu şekilde logonun nihai hale getirildiği anlaşılmaktadır.

Logonun yukarıda görüldüğü haliyle topluma sunulmasından sonra gelen tepkiler neticesinde logonun solunda yer alan rengarenk dalga-duman formu çıkarılarak aşağıdaki şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Resim 8. Güncel İBBtv logosu, **Kaynak:** URL 7

İBBtv'nin logo değişim sürecinde yaşanan bu karar değişiklik silsilesinin profesyonel kurumsal iletişim süreciyle bağdaşmadığını söylemek isabetli olacaktır. İstanbul gibi 20 milyona yakın nüfusu, zengin kültürü ve köklü tarihiyle markalaşmış bir kentte milyonlarca kişinin izlediği bir yayın platformunun logosu noktasında görsel iletişim bilim disiplini kurallarına göre daha makul ve tutarlı kararlar verilmesi gerekmektedir.

5. SONUÇ

Stok görsel satışı amacıyla kurulan Shutterstock gibi platformlardan kullanımın amacına ve kapsamına göre lisans ücreti ödenerek elde edilen görsellerin tasarım çalışmalarında ve reklam kampanyalarında kullanılmasında herhangi bir hukuki sakınca bulunmamaktadır. Zaten bu görsel satış sitelerinin kuruluş amacı budur. Oraya eser üreten ve yükleyen sanatçılar da oradaki satış bedellerinden elde edecekleri gelir için stok görsel üretmektedirler. Dolayısıyla template logoların çalıntı ve taklit olduğu iddiası gerçeğe bağdaşmamaktadır.

Bu platformlardan görsel temini aynı anda çok sayıda kişi ve kurum tarafından yapılmaktadır. Bir başka ifadeyle; bir stok görsel telif bedeli düşük olduğu için aynı anda binlerce tasarımcı veya ajans tarafından indirilip müşterilerine sunulmaktadır. Bu da bir görselin veya tasarımın aynı alanda faaliyet gösterebileceği veya göstermesinin pek çok kişi/kurum tarafından kullanılmasını sağlamaktadır. Bu durum özgünlük sorunlarını beraberinde getirmektedir.

Kurumsal kimliğine, reklamcılık faaliyetlerine ve kullandıkları grafik tasarım öğelerinin kalitesine önem veren firmalar template logo ve görsel kullanmak yerine başka kurumlardan ayrılmak, onlara benzememek için kendilerine özgü tasarımlar yaptırmakta, görseller üretmektedirler.

Bir kurumun veya şirketin hazır şablon görsel kullanması aynı görseli diğer kurumların da kullanma ihtimali olduğundan hedef kitle tarafından karıştırılma tehlikesini gündeme getirmektedir.

İBB gibi köklü geçmişe sahip bir kuruma bağlı olarak yayın yapan, milyonlarca insanın izlediği İBB TV konumundaki önemli bir yayın kuruluşunun logo değişikliği yaparken görsel iletişim bilim disiplini kurallarına göre daha makul ve tutarlı kararlar vermesi gerekirken logosunda template kullanması, bunun üzerine tepkiler geldikten sonra yapılan yanlış kabulü olarak algılanabilecek şekilde logodaki duman formunun çıkarılması marka iletişimi ve algı bağlamında başarısız kabul edilebilecek bir davranış olmuştur.

Öte yandan ülkemizde özellikle logo tasarımı ve amblem alanında uzmanlaşmış, tecrübeli ve başarılı çok sayıda grafik tasarımcının var olduğu düşünüldüğünde kurumun logo değişikliği konusunda izlediği yolun ülkemiz grafik tasarım camiası mensuplarını hiçe saydığı söylenebilir.

Her ne kadar template kullanımının hukuk ve etik zemininde bir sakıncası olmasa da makale konumuz olan İBB'ye bağlı İBBTV'nin logosu için özgün tasarımlar yaptırmayı beklenirken şablon tasarım kullanması, sonra bu karardan vazgeçmesi kurumun tarihine ve büyüklüğüne yakışmayan bir olgu olarak ülkemiz grafik tasarım tarihine geçmiştir.

KAYNAKÇA

- Akengin, G. ve Işık M. (2020). Logolarda Mimari Yapı Kullanımı. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 8(1), 66-73.
- Akın, E. (2006). *Görsel İletişimde Mağaradan Markaya*, İstanbul: Alternatif Yayınları.
- Becer, E. (2002). *İletişim ve Grafik Tasarım*. 3. Baskı. Ankara: Dost Kitabevi.
- Çakmak, N. M. (2013). Belediye logoları hakkında bazı düşünceler. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(2), 1315-1326.
- Gülerce, E. (2008). *Eğitim İçerikli Sosyal Sorumluluk Kampanyalarında Grafik Tasarım Sorunları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- URL 1 <https://www.reboundistanbul.com/bloglar/logo-hikayeleri:-istanbul-buyuksehir-belediyesi>
- URL 2 <https://odatv4.com/guncel/ibbde-logo-degisikligi-10091917-168344>
- URL 3 <https://www.indyurk.com/node/69536/haber/ibb-tvnin-logosu-degişti>
- URL 4 <https://www.yeniasir.com.tr/gundem/2019/09/11/cami-figuru-kaldirilmisti-ibb-tvnin-yeni-logosu-calinti-mi>
- URL 5 <https://www.istanbultakipte.com/haberler/siyaset/yerel-yonetimler/murat-turkyilmaz-baskan-imamogluna-ibb-tvnin-lgbt-renklerini-sordu.html>
- URL 6 <https://www.shutterstock.com/image-vector/modern-colorful-flow-poster-wave-liquid-1017305425>
- URL 7 <https://eksiup.com/p/96106159xdp5>